

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА**

Кафедра економіки та підприємництва

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор

_____ Майя НІКОЛАЄВА

«*вересня*» _____ 2023 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА**

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: 29 – Міжнародні відносини

Спеціальність: 292 – Міжнародні економічні відносини

Освітньо-професійна програма: Міжнародні економічні відносини

Робоча програма навчальної дисципліни Економіка підприємства. Одеса: ОНУ, 2023.

Розробники:

Горняк Ольга Василівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та підприємництва

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри економіки та підприємництва

Протокол № 1 від «28» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри Ірина ЛОМАЧИНСЬКА

Погоджено із гарантом ОПП

«28» серпня 2023 р.

Гарант ОПП Сергій ЯКУБОВСЬКИЙ

Схвалено Навчально-методичною комісією (НМК) економіко-правового факультету

Протокол № 1 від «28» 08 2023 р.

Голова НМК Ірина ГОЛОДЕНКО

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри економіки та підприємництва
Протокол № ___ від «___» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (підпис) _____ (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри економіки та підприємництва
Протокол № ___ від «___» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (підпис) _____ (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3 Загальна кількість, годин – 90 змiстовних модулів – 2	Галузь знань 29 Міжнародні відносини Спеціальність: 292 Міжнародні економічні відносини Освітня програма «Міжнародні економічні відносини» Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
		2	2
		Семестр	
		4	4
		Лекції	
		20 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	4 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		54 год.	80 год.
		у т.ч. ІНДЗ: не передбачено	
Форма підсумкового контролю:			
залік	залік		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни – вивчити підприємство як цілісну систему, що функціонує у ринковій економіці. Предметом вивчення є основні властивості і структурні елементи фірми, функції, ресурси, особливості організації діяльності, економічні витрати і результати діяльності.

Завдання дисципліни:

- сформулювати у студентів цілісне уявлення про підприємство як основний суб'єкт підприємницької діяльності, про його цілі, функції, структуру та ресурси;
- навчитися розуміти природу економічної поведінки фірми на короткостроковий та довгостроковий період з врахуванням загальних закономірностей і принципів ринку;
- дослідити основні напрями діяльності підприємства, проаналізувати структуру витрат, основні регламентуючі документи (звіт про прибуток (збитки), баланс, кеш-фло, фінансовий план);
- навчитися визначати оптимальний обсяг виробництва, збуту та постачання, робити розрахунок ефективності інвестиційних проектів, потреби підприємства в капіталі;
- визначати рівень економічної безпеки підприємства, вивчити процедури реструктуризації, санації, банкрутства та ліквідації підприємства.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

Загальних компетентностей:

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства,

усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини громадянина в Україні;

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. Здатність навчатися та бути сучасно навченим.

ЗК4. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК7. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.

ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК11. Здатність працювати в команді.

ЗК12. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Спеціальних компетентностей:

СК2. Здатність використовувати базові категорії та новітні теорії, концепції, технології і методи у сфері міжнародних економічних відносин з урахуванням їх основних форм, застосовувати теоретичні знання щодо функціонування та розвитку міжнародних економічних відносин.

СК3. Здатність виявляти особливості функціонування середовища міжнародних економічних відносин та моделей економічного розвитку.

СК8. Здатність визначати функціональні особливості, характер, рівень та ступінь взаємозв'язків між суб'єктами міжнародних економічних відносин різного рівня та налагоджувати комунікації між ними.

СК9. Здатність до діагностики стану досліджень міжнародних економічних відносин та світового господарства у міждисциплінарному поєднанні із політичними, юридичними, природничими науками.

СК11. Здатність проводити дослідження економічних явищ та процесів у міжнародній сфері з урахуванням причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків

СК15. Здатність застосувати методи, правила і принципи функціонування міжнародних економічних відносин для розвитку зовнішньоекономічної діяльності України.

СК16. Здатність постійно підвищувати теоретичний рівень знань, генерувати й ефективно використовувати їх в практичній діяльності.

Програмні результати навчання:

РН1 Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, усвідомлюючи необхідність навчання впродовж усього життя, проявляти толерантність та готовність до інноваційних змін.

РН 6 Планувати, організувати, мотивувати, оцінювати та підвищувати результативність колективної праці, здійснювати дослідження в групі під

керівництвом лідера, з урахуванням вимог та особливостей сьогодення в умовах обмеженості часу.

РН 10 Ідентифікувати та виокремлювати особливості функціонування суб'єктів міжнародних відносин та моделей їх економічного розвитку.

РН 12 Здійснювати комплексний аналіз складних економічних систем, зіставляти та порівнювати їх складові, оцінювати й аргументувати оцінки результативності їх функціонування.

РН 25 Презентувати результати дослідження на базі яких, розробляються рекомендації та заходи з адаптації до змін міжнародного середовища.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати: внутрішню структуру управління і організації діяльності підприємства; правове середовище діяльності підприємства в Україні; основні напрями діяльності підприємства, його мету, функції і ресурси; структуру звітності підприємства, основні показники його діяльності, особливості поведінки на ринку; розрахунку оптимального обсягу виробництва і ефективності інвестиційних проектів; визначення потреби підприємства в основному і оборотному капіталі; особливості фінансування діяльності підприємства; сутність економічної безпеки підприємства.

вміти: визначати мету, завдання підприємства; визначати напрями вдосконалення управління підприємством; приймати ефективні управлінські рішення, моделювати різні поведінкові стратегії фірми; проводити аналіз звітності, на основі розрахунків робити висновки щодо фінансового стану підприємства; визначати оптимальні розміри обсягів виробництва, постачання та збуту; визначити ефективність інвестиційних проектів; визначити потребу підприємства в капіталі та оптимальну структуру фінансування.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Загальна характеристика підприємства

Тема 1. Підприємство як суб'єкт господарювання

Поняття підприємства як організаційно відокремленої та економічно самостійної первинної ланки виробничої сфери. Головна місія та цілі підприємства. Напрямки його діяльності.

Правова основа функціонування: закони України, статут підприємства, колективний договір.

Класифікація підприємств. Характеристика структури підприємства: виробнича та загальна структура.

Форми об'єднання підприємств: асоціації, концерни, корпорації, фінансово-промислові групи, холдинги.

Підприємство в макроекономічному аналізі. Підприємство в мікроекономічному аналізі. Системний підхід до характеристики підприємства.

Тема 2. Характеристика ресурсів підприємства: персонал, матеріальні та нематеріальні ресурси та активи

Поняття персоналу підприємства. Категорії персоналу. Поділ персоналу за професіями і кваліфікацією.

Характеристика рівня кваліфікації робітників. Особливості структури персоналу різних підприємств, та організацій різних типів, розмірів і форм власності. Тенденції динаміки структури персоналу в окремих галузях та сферах діяльності.

Чинники, що впливають на чисельність персоналу.

Визначення чисельності працівників управління, спеціалістів та службовців для підприємств різних розмірів, сфер діяльності та форми власності. Обґрунтування раціональної структури персоналу підприємств різних типів та інфраструктурних організацій.

Поняття і основні елементи системи управління персоналом підприємств. Поняття продуктивності праці, чинників її зростання. Методи мотивації праці.

Матеріальні активи як сукупність виробничих фондів та іншого майна підприємства. Поділ виробничих фондів на основні та оборотні. Майно підприємства соціального призначення. Вартісна оцінка майнового комплексу.

Первісна, відновна та залишкова вартість основних фондів. Сутність техніко-економічного старіння та форми запобігання цьому (ремонт, модернізація, заміна). Амортизація основних фондів. Норми амортизаційних відрахувань.

Соціальне-економічне значення і системи показників ефективності відтворення та використання основних фондів. Напрямки інтенсифікації відтворення та шляхи кращого використання основних фондів.

Характеристика основних елементів оборотних фондів, характеристика виробничих запасів, напівфабрикатів власного виготовлення, незавершеного виробництва і витрат майбутніх періодів. Нормування витрат матеріальних ресурсів і обчислення необхідного обсягу оборотних фондів. Показники ефективності оборотних фондів.

Поняття і види нематеріальних ресурсів підприємства, їх вплив на конкурентоспроможність продукції. Характеристика об'єктів промислової власності (винаходи, промислові зразки та товарні знаки, знаки обслуговування). Інформаційні технології та програмні продукти. Інші нематеріальні ресурси («ноу-хау», раціоналізаторські пропозиції, найменування місця знаходження товару, фірми).

Характеристика обігових коштів підприємства, нормовані і ненормовані обігові кошти.

Функціональна та елементна структура обігових коштів, їх динаміка на підприємстві різних галузей економіки. Джерела формування обігових коштів.

Методи розрахунку нормативів обігових коштів (аналітичний, коефіцієнтний, прямого рахунку).

Основні показники, рівня ефективності, використання обігових коштів: коефіцієнти оборотності і завантаження, тривалість одного обороту, рентабельність, методика їх розрахунку.

Тема 3. Управління підприємством

Об'єктивна необхідність і поняття управління суб'єктами господарювання . Планування, організація, мотивація і контроль як основні функції управління підприємством.

Класифікація методів управління: економічні, організаційно-розпорядчі та соціально-психологічні.

Організаційні структури управління підприємством. Основні типи організаційних структур управління: лінійні, функціональні, лінійно-функціональні, дивізійні, матричні.

Особливості структури управління підприємством. Основні типи організаційних структур для новостворюваних підприємств різних розмірів і форм власності.

Тема 4. Діяльність підприємства по плануванню та прогнозуванню

Поняття прогнозування діяльності підприємства. Мета, ознаки, об'єкти і принципи прогнозування. Предмет економічного прогнозування. Нормативне й пошукове прогнозування. Можливі суб'єкти прогнозування. Евристичні, фактографічні, якісні й кількісні методи прогнозування. Довгострокові і короткострокові прогнози і сфери їх застосування.

Основи планування. Принципи планування. Система планів підприємства. Методи планування діяльності та розвитку підприємства.

Сутність та основні етапи статистичного планування на підприємстві. Методи вибору стратегії : виживання, стабілізації, зростання.

Бізнес-планування: суть і призначення. Стадії формування, логіка розробки і поліваріантність структури бізнес-плану. Типовий зміст і методика розробки окремих розділів бізнес-плану.

Тактичне і оперативне планування діяльності фірми. Основні показники планів підприємства. Етапи внутрішньофірмового планування.

Необхідність, методи і принципи державного економічного регулювання діяльності підприємств. Державні контракти і фінансова підтримка підприємств.

Тема 5. Регулювання діяльності підприємства. Складання та аналіз звітів

Поняття звітності. Звіт по прибутку виробничого підприємства. Звіт по прибутку торгового підприємства. Групування витрат по статтях калькуляції. Групування витрат по економічних елементах. Загальна характеристика балансу підприємства. Активи підприємства. Пасиви підприємства. Аналіз звітів підприємств. Аналіз рентабельності підприємства. Основні показники рентабельності. Аналіз дохідності підприємства. Основні показники

доходності. Аналіз ліквідності підприємства. Основні показники ліквідності. Аналіз платоспроможності. Основні показники платоспроможності.

Змістовий модуль 2. Механізм функціонування підприємства

Тема 6. Характеристика витрат підприємства

Поняття витрат підприємства. Поточні витрати підприємства. Собівартість продукції. Постійні витрати. Змінні витрати. Динаміка постійних витрат. Валові витрати. Динаміка валових витрат. Структура валових витрат. Характеристика елементів валових витрат. Основна заробітна плата і додаткова заробітна плата. Функції оплати праці та їх реалізація. Залежність оплати праці від кінцевих результатів діяльності.

Зміст і методика обчислення кошторису виробництва. Калькулювання та його місце в економічних розрахунках. Типова номенклатура калькуляційних статей витрат для підприємств різних галузей. Методика обчислення окремих статей калькуляції. Прогнозування собівартості нових виробів.

Тема 7. Підприємство та ринок

Загальна характеристика продукції, її класифікація та вимірники обсягу. Номенклатура та асортимент продукції (послуг). Життєвий цикл товару. Асортиментний портфель підприємства. Пропозиція і попит. Детермінанти попиту. Параметри впливу на збут. Суб'єкти ринку. Типи конкуренції. Поведінка підприємства в залежності від типу конкуренції на ринку.

Особливості визначення ринкового попиту на окремі види продукції (послуг).

Якість продукції. Показники і методи оцінки якості. Поняття і визначення рівня конкурентоспроможності продукції.

Стандартизація продукції, її складові елементи і принципи здійснення. Сертифікація продукції.

Внутрішньовиробничий технічний контроль якості.

Тема 8. Методи розрахунку ефективності інвестицій

Показники альтернативних інвестиційних пропозицій. Дисконтування (актуалізація) вартості інвестиційного проекту. Метод розрахунку ефективності інвестицій на базі чистої дисконтованої вартості. Метод розрахунку ефективності інвестицій на базі внутрішньої норми рентабельності (окупності). Прийняття інвестиційних рішень.

Повна окупність інвестиційного проекту.

Тема 9. Визначення потреб підприємства в капіталі

Розрахунок потреб в основному капіталі: для функціонуючого підприємства і для новоствореного підприємства.

Розрахунок потреб в оборотному капіталі для торгового підприємства.

Розрахунок потреб в оборотному капіталі для виробничого підприємства.

Тема 10. Економічна безпека підприємства

Характеристика економічної безпеки підприємства. Класифікація видів економічної безпеки за типами суб'єктів, сферами життєдіяльності. Способи здійснення оцінки економічної безпеки підприємства та інших суб'єктів господарювання.

Основні ознаки достатнього рівня економічної безпеки підприємства за умов ринкової системи господарювання. Поняття економічної кризи підприємства. Причини та наслідки. Розробка програми виходу з кризи.

Обґрунтування стратегії створення належної економічної безпеки підприємства. Чинники, що формують відповідний рівень економічної безпеки підприємства. Необхідні заходи та ресурси для реалізації стратегії досягнення належної економічної безпеки конкретного суб'єкту господарювання.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика підприємства										
Тема 1. Підприємство як суб'єкт господарювання	9	2	1	-	6	10,5	0,5	-		10
Тема 2. Характеристика ресурсів підприємства: персонал, матеріальні та нематеріальні ресурси та активи	9	2	1	-	6	10,5	0,5	-		10
Тема 3. Управління підприємством	8	2	-	-	6	10,5	0,5	-		10
Тема 4. Діяльність підприємства по плануванню та прогнозуванню	10	2	2	-	6	11	0,5	0,5		10
Тема 5. Регулювання діяльності підприємства. Складання та аналіз звітів	10	2	2	-	6	11	0,5	0,5		10
Разом за змістовим модулем 1	46	10	6	-	30	53,5	2,5	1		50
Змістовий модуль 2. Механізм функціонування підприємства										
Тема 6. Характеристика витрат підприємства	9	2	2	-	5	11,5	0,5	1		10
Тема 7. Підприємство та ринок	9	2	2	-	5	5,5	0,5	-		5
Тема 8. Методи розрахунку ефективності інвестицій	9	2	2	-	5	6,5	0,5	1		5
Тема 9. Визначення потреб підприємства в капіталі	9	2	2	-	5	7	1	1		5
Тема 10. Економічна безпека підприємства	8	2	2	-	4	6	1	-		5
Разом за змістовим модулем 2	44	10	10	-	24	36,5	3,5	3		30
Усього годин	90	20	16	-	54	90	6	4		80

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття навчальним планом не передбачені.

6. Теми практичних занять

(Додаток 1)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Очна форма	Заочна форма
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика підприємства			
1.	Тема 1. Підприємство як суб'єкт господарювання	1	-
2.	Тема 2. Характеристика ресурсів підприємства: персонал, матеріальні та нематеріальні ресурси та активи	1	-
3	Тема 4. Діяльність підприємства по плануванню та прогнозуванню	2	1
4	Тема 5. Регулювання діяльності підприємства. Складання та аналіз звітів	2	1
Змістовий модуль 2. Механізм функціонування підприємства			
3.	Тема 6. Характеристика витрат підприємства	2	-
4.	Тема 7. Підприємство та ринок	2	-
5.	Тема 8. Методи розрахунку ефективності інвестицій	2	1
6.	Тема 9. Визначення потреб підприємства в капіталі	2	1
7.	Тема 10. Економічна безпека підприємства	2	-
Разом		16	4

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття навчальним планом не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Очна форма	Заочна форма
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика підприємства			
1.	Тема 1. Підприємство як суб'єкт господарювання Модель функціонування підприємства у ринковому середовищі	6	10
2	Тема 2. Характеристика ресурсів підприємства: персонал, матеріальні та нематеріальні ресурси та активи Ресурсне забезпечення підприємства	6	10
3	Тема 3. Управління підприємством Організаційні структури підприємства. Види та принципи формування	6	10
4	Тема 4. Діяльність підприємства по плануванню та прогнозуванню Бізнес-планування проектів розвитку підприємства	6	10
5	Тема 5. Регулювання діяльності підприємства. Складання та аналіз звітів. Доходи підприємства: формування розподілу і використання прибутку	6	10
Змістовий модуль 2. Механізм функціонування підприємства			
6	Тема 6. Характеристика витрат підприємства Розходи підприємства та собівартість продукції: вимірювання та динаміка	5	10

7	Тема 7. Підприємство та ринок Економічна ефективність і конкурентоспроможність: параметри і механізми забезпечення	5	5
8	Тема 8. Методи розрахунку ефективності інвестицій Інформаційні системи управління підприємством	5	5
9	Тема 9. Визначення потреб підприємства в капіталі Роль і функції маркетингу в економіці підприємства	5	5
10	Тема 10. Економічна безпека підприємства Економічна безпека і оподаткування підприємства	4	5
Разом		54	80

До самостійної роботи здобувачів відноситься: підготовка до лекцій та практичних занять, підготовка презентації (за однією із запропонованих тем), рішення практичних задач, ситуаційних вправ та проблемних ситуацій, підготовка до поточного тестування; підготовка до контрольних робіт за змістовими модулями (тестування).

Самостійна робота здобувачів заочної форми навчання: виконання індивідуальної контрольної роботи (Додаток 3) – не передбачено.

9. Методи навчання

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- словесні методи: лекція, розповідь, бесіда, пояснення, дискусія, обговорення проблемних ситуацій.
- практичні методи: розв'язання практичних задач (в т.ч. розрахункових).

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Поточний контроль:

- усний контроль: індивідуальне / фронтальне опитування за питаннями відповідної теми, оцінювання виконання доповіді та презентації;
- письмовий контроль: оцінювання розв'язання практичних задач, оцінювання розв'язання ситуаційних вправ та проблемних ситуацій;
- тестовий контроль: оцінювання контрольних робіт за змістовими модулями.

Підсумковий контроль: залік

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів

Вид роботи	Бали	Критерії
Опитування на практичних заняття, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	0 балів	Здобувач є лише спостерігачем; не виступає і не задає питання, незацікавлений у вивченні матеріалу; дає неправильну відповідь на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і літературних джерел, не опрацьовує питання для самостійної роботи.
	1 бали	Здобувач допускає помилки під час відповідей на запитання; показує пасивну роботу на практичних заняттях, не спроможний пояснити зміст застосовуваного понятійного апарату, показує невміння публічно представляти матеріал.
	2 бали	Здобувач бере участь в обговоренні проблемних питань, надає вірні відповіді, проте вони мають здебільшого репродуктивний характер; здобувач не володіє навичками вільного викладання матеріалу, не виявляє ознайомлення з додатковою навчальною та науковою літературою.
	3 бали	Здобувач володіє категоріальним апаратом, знайомий із об'єктивними закономірностями розвитку економічних відносин. Проте відчуває труднощі при самостійному аналізі практичної інформації щодо процесів, які розглядаються. При обговоренні проблемних питань припускається незначних помилок.
	4 бали	Здобувач бере активну участь у практичному занятті; демонструє ґрунтовні знання, дає повні та детальні відповіді на запитання; бере активну участь у обговоренні проблемних питань, користується додатковою навчально-методичною літературою. Проте не завжди здатен сформулювати власну позицію в процесі порівняльного аналізу різних теоретичних концепцій.
	5 бали	Здобувач демонструє глибокі знання, дає повні та детальні відповіді на питання під час усного і письмового опитування; бере активну участь у обговоренні питань; користується додатковою науковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми, теми; активно і продуктивно працює в парі/групі/команді; здатний публічно представити матеріал.
Розв'язання практичних задач, ситуаційних вправ проблемних ситуацій, розрахункових завдань	0 балів	Здобувач розрахункову задачу, ситуаційну вправу, проблемну ситуацію не виконав
	1 бал	Здобувач виконав розрахункову задачу, розв'язав ситуаційну вправу, проблемну ситуацію, але недостатньо розкрив сутність, допускаючи при цьому суттєві неточності; відсутні сформовані вміння та навички дослідження і обґрунтування висновків; використано обмежену кількість джерел
	2 бали	Здобувач виконав розрахункову задачу, розв'язав ситуаційну вправу, проблемну ситуацію, але демонструє фрагментарні знання предмету вивчення і дослідження, має ускладнення щодо виділення суттєвих його ознак, виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків; використано обмежену кількість джерел
	3 бали	Здобувач виконав розрахункову задачу, розв'язав ситуаційну вправу, проблемну ситуацію, повномірно демонструє знання предмету вивчення, чітко описує суттєві його ознаки, самостійно не може виявляти причинно-наслідкові зв'язки і формулювати висновки

	4 бали	Здобувач виконав розрахункову задачу, розв'язав ситуаційну вправу, проблемну ситуацію, повномірно обґрунтовує вибрані методи та інструменти дослідження, повно і чітко представляє основні теоретичні поняття для аналізу практичного матеріалу; в аналітичній / розрахунковій частині надає повноцінний аналіз проблеми, що досліджується, її всебічне висвітлення, у висновку формулює розгорнуті висновки
	5 балів	Здобувач виконав розрахункову задачу, розв'язав ситуаційну вправу, проблемну ситуацію, повномірно демонструє володіння навичками наукового дослідження; виявляє самостійність щодо підбору, аналізу та узагальнення відповідної статистичної та аналітичної інформації; із розглянутої проблеми робить чіткі правильні висновки. Здобувач виконує задачу, розв'язує ситуаційну вправу, проблемну ситуацію з творчим підходом, використовуючи нешаблонні фрази, демонструє розгорнуте, цікаве бачення, яке відрізняється власними роздумами, висновками; окрім рекомендованої літератури використовує додаткову
КЗМ 1 КЗМ 2	10	Контрольні роботи за ЗМ 1 та ЗМ 2 складаються з 10 тестових завдань кожна, з однією правильною відповіддю. Кожна правильна відповідь на 1 тестове завдання оцінюється 1 бал, неправильна відповідь – 0 балів.
Доповіді-презентації	0 балів	Не зараховуються доповіді, які виконані не самостійно або запозичені з мережі Інтернет.
	1 бал	Доповідь-презентація, виконано самостійно, проте не опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал не представлений схематично, у висновки відсутні, тема не розкрита, робота не відповідає вимогам. Презентація відсутня
	2 бали	Доповідь-презентація, виконано самостійно, проте не опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, у висновку сформульовані загальні висновки (або вони взагалі відсутні), тема не розкрита, робота не відповідає вимогам. Презентація виконана, але оформлення не відповідає вимогам.
	3 бали	Доповідь-презентація, виконано самостійно, оформлення відповідає вимогам, не в повному обсязі, теоретичний аналіз, здобувач усно та без допомоги викладача не може самостійно пояснювати матеріал, змістовний матеріал представлений добре, але не достатньо сформовані висновки. Презентація виконана, але не відповідає усім вимогам.
	4 бали	Доповідь-презентація, виконано самостійно, оформлення відповідає вимогам, теоретичний аналіз ґрунтовний та самостійний, здобувач усно та без допомоги викладача пояснює матеріал, але допускає незначні помилки, змістовний матеріал представлений добре, сформульовані висновки. Презентація відповідає усім вимогам.
	5 балів	Доповідь-презентація виконано із зазначенням невирішених раніше аспектів, і самостійно сформульовані висновки, тема загалом розкрита, містить посилання на джерела, які відповідно оформлені та є актуальними. Здобувач усно та без допомоги викладача пояснює матеріал. Презентація відповідає усім вимогам.

11. Питання для підсумкового контролю

1. Загальна характеристика підприємства.
2. Соціально-економічні та організаційні форми підприємств.
3. Форми об'єднань підприємств.
4. Функції і методи управління підприємством.
5. Структура підприємства та її розвиток.
6. Організаційні структури управління підприємств.
7. Економічний зміст і структура ресурсного забезпечення підприємства.
8. Основні виробничі форми підприємства та ефективність їх використання.
9. Оборотні виробничі фонди і оборотні засоби підприємства.
10. Кругообіг оборотних засобів підприємства. Показники ефективності використання оборотних засобів підприємства.
11. Напрями підвищення ефективності використання оборотних засобів підприємства.
12. Напрями зниження собівартості продукції, послуг, робіт.
13. Персонал підприємства, його структура і розвиток.
14. Нематеріальні ресурси підприємства.
15. Виробничий цикл та його складові.
16. Сутність і види планування на підприємстві.
17. Бізнес-планування та його специфіка.
18. Головні показники оцінки діяльності підприємства,
19. Сутність і класифікація витрат підприємства.
20. Формування фінансових результатів підприємства.
21. Розподіл і використання прибутку підприємства.
22. Постійні витрати підприємства, їх структура та динаміка.
23. Альтернативні витрати та їх роль у економіці підприємства.
24. Змінні витрати підприємства, їх типи, структура та динаміка.
25. Структура витрат підприємства.
26. Калькуляція витрат підприємства.
27. Звіт про прибутки та збитки підприємства: структура та особливості складання.
28. Баланс підприємства і аналіз його статей.
29. Аналіз рентабельності, дохідності, ліквідності, платоспроможності підприємства.
30. Життєвий цикл товару і асортиментний портфель підприємства.
31. Сутність і види цін.
32. Цінова політика підприємства і методи її реалізації.
33. Прогнозування собівартості нових виробів підприємства.
34. Методи нарахування амортизації основних засобів підприємства.
35. Показники руху, придатності, ефективності й інтенсивності використання основних засобів підприємства.
36. Методи розрахунку ефективності інвестицій та їх застосування при прийнятті інвестиційних рішень.
37. Визначення потреб підприємства в основному та оборотному капіталі.

38. Визначення оптимальної структури фінансування підприємства.
39. Власний капітал як джерело фінансування діяльності підприємства.
40. Позиковий капітал як джерело фінансування діяльності підприємства.
41. Фінансовий план підприємства: його структура та особливості складання.
42. Економічна безпека підприємства, реструктуризація та санація його діяльності.
43. Напрями підвищення конкурентоспроможності підприємства.
44. Сутність банкрутства. Порядок визнання підприємства банкрутом.
45. Методи оцінювання ймовірності банкрутства підприємства.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (Додаток 2)

Поточний контроль									Сума балів
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					0 – 80
T1	T2	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	
0-5	0-5	0-10	0-10	0-10	0-10	0-10	0-10	0-10	
Контрольна робота за ЗМ1 0-10				Контрольна робота за ЗМ2 0-10					0 – 20
Разом:									0 – 100

T1, T2 ... T5 – теми лекцій

* Примітка: Контрольні роботи за змістовими модулями здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу цих модулів.

Контрольна робота за змістовим модулем 1 та 2 здійснюється у формі тестування. Тестові завдання для контрольної роботи за ЗМ 1 та ЗМ2 складаються з 10 тестових завдань і відповідають змісту навчального матеріалу відповідного змістовного модуля. За кожну правильну відповідь на одне тестове завдання здобувач отримує 1 бал.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою – для заліку
90-100	A	зараховано
85-89	B	
75-84	C	
70-74	D	
60-69	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
90-100/ зараховано	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
75-89 / зараховано	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	правильно вирішив більшість практичних завдань за зразком; має стійкі навички виконання завдання
60-74 /зараховано	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину практичних завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.
35-59 / не зараховано з можливістю повторного складання	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки складно; під час відповіді допускаються суттєві помилки.	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі практичні завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.
0-34/ не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

13. Навчально-методичне забезпечення

- робоча програма навчальної дисципліни, силабус;
- опорний конспект лекцій;
- методичні вказівки.

14. Рекомендована література

Основна література

1. Бойчик І. М. Економіка підприємства: підручник. / І. М.Бойчик. К.: Кондор, 2016. 378 с.
2. Гельман О. О., Шаповал В. М. Економіка підприємства. Центр навчальної літератури, 2019. 488 с.
3. Данілович-Кропивницька М., Канцір І. Бізнес-економіка. Львів: Львівська політехніка, 2021. 248 с.
4. Економіка і бізнес: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. Суми: Університетська книга, 2021. 316 с.
5. Економіка підприємства / Л. Л. Лазебник, В. В. Гурочкіна, Л. В. Слюсарева та ін. ; за заг. ред. Л. Л. Лазебник. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 426 с.
6. Економіка підприємства. Навч. посібн. За ред. Яркіна К.: Ліра, 2020. 596 с.
7. Економіка підприємства. Підручник. За заг. ред. Л. Л. Ковальської. І. В. Кривовязюка. Київ: Кондор, 2020. 700 с.
8. Економіка підприємства: підручник : у 3 ч. Ч. 1 / А. А. Мазаракі, Г. В. Блакита, Г. В.Ситник та ін. ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2022. 432 с
9. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. Л. Г. Ліпич. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 767 с.
10. Економіка підприємства : навч. посіб. / [Л. С. Шевченко, О. С. Марченко, О. А. Гриценко та ін.] ; за заг. ред. Л. С. Шевченко. – 3-тє вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 212 с
11. Лисак О., Андреева Л., Болтянська Л. Економіка підприємства. Навч. посібн. Мелітополь: Люкс, 2020. 272 с.

Додаткова література

1. Доленко Л. Х., Горняк О. В. Економіка підприємства. Навч. посібн. Одеса: Астропринт, 2001. 512 с.
2. Економіка підприємства : навч. посіб. / Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад." ; уклад.: Н. В. Романченко, Т. В. Кожемякіна, К. В. Пічик. Київ : НаУКМА, 2018. 302 с.
3. Кузьмін В. М. Економіка підприємства та управлінська економіка : практикум. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2019. 51 с.
4. Петрович Й.М. Економіка і фінанси підприємств: підручник. Львів. 2014. 408 с
5. Чорна, М. В. Економіка підприємства : конспект лекцій (слайдкурс) / М. В. Чорна, Т. Б. Кушнір, О. В. Михайлова. Харків : ХДУХТ, 2016. 367 с.

Плани практичних занять

Змістовний модуль 1. Загальна характеристика підприємства

Практичне заняття 1

Підприємство як суб'єкт господарювання. Характеристика ресурсів підприємства: персонал, матеріальні та нематеріальні ресурси та активи
Питання для обговорення:

1. Підприємство: сутність, мета та цілі.
  2. Класифікація підприємств та форми їх об'єднання.
  3. Правова основа функціонування підприємств.
  4. Підприємство в макро- та мікроекономічному аналізі.
  5. Персонал підприємства та його структура.
  6. Матеріальні та нематеріальні ресурси підприємства та їх структура.
  7. Система управління персоналом підприємства.
  8. Показники ефективності основних та оборотних виробничих фондів підприємства.
- Захист доповідей-презентацій.

Практичне заняття 2

Діяльність підприємства по плануванню та прогнозуванню
Питання для обговорення:

1. Прогнозування діяльності підприємства та їх напрями.
  2. Планування: сутність, принципи, методи.
  3. Бізнес-планування: сутність та структура.
  4. Методи вибору стратегії підприємства.
  5. Особливості тактичного і оперативного планування діяльності підприємства.
- Розв'язання ситуаційних вправ за темою.

Практичне заняття 3

Регулювання діяльності підприємства. Складання та аналіз звітів
Питання для обговорення:

1. Звіт по прибутках і збитках підприємства та його структура.
  2. Загальна характеристика балансу підприємства.
  3. Напрями аналізу звітів підприємства: рентабельність, дохідність, ліквідність, платоспроможність.
- Розв'язання розрахункових задач.
Контрольна робота за ЗМ1

Змістовний модуль 2. Механізм функціонування підприємства

Практичне заняття 4 Характеристика витрат підприємства

Питання для обговорення:

1. Витрати підприємства: сутність і структура.
2. Собівартість продукції та її структура.
3. Калькуляція витрат та її методи.

Розв'язання розрахункових завдань.

Практичне заняття 5 **Підприємство та ринок**

Питання для обговорення:

1. Характеристика продукції підприємства.
2. Життєвий цикл товару і асортиментний портфель підприємства.
3. Поведінка підприємства конкуренції на ринку.
4. Якість продукції і методи її оцінки.
5. Конкурентоспроможність продукції та її характеристики.

Захист доповідей-презентацій

Практичне заняття 6 **Методи розрахунку ефективності інвестицій**

Питання для обговорення:

1. Показники альтернативних інвестиційних пропозицій.
2. Методи розрахунку ефективності інвестицій.
3. Повна окупність інвестиційних проектів.

Розв'язання розрахункових завдань.

Практичне заняття 7 **Визначення потреб підприємства в капіталі**

Питання для обговорення:

1. Розрахунок потреби в основному капіталі підприємства.
2. Розрахунок потреб в оборотному капіталі підприємства.

Розв'язання розрахункових завдань.

Практичне заняття 8 **Економічна безпека підприємства**

Питання для обговорення:

1. Економічна безпека: сутність, класифікація та напрями.
2. Оцінка економічної безпеки підприємства.
3. Чинники формування економічної безпеки підприємства.
4. Реструктуризація та санація підприємства: сутність та етапи.
5. Банкрутство і ліквідація підприємства: правові основи, форми та соціально-економічні наслідки

Розв'язання ситуаційних вправ.

Контрольна робота за ЗМ2

Додаток 2

**Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти за результатами
поточного та підсумкового контролю**

Теми занять	Кількість балів за вид роботи	Балів
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика підприємства		
Практичне заняття 1. Підприємство як суб'єкт господарювання Характеристика ресурсів підприємства: персонал, матеріальні та нематеріальні ресурси та активи	0 – 5 (захист доповідей-презентацій) 0 – 5 (опитування, обговорення проблемних питань)	10
Практичне заняття 2. Діяльність підприємства по плануванню та прогнозуванню	0 – 5 (опитування, обговорення проблемних питань) 0 – 5 (розв'язання ситуаційних вправ)	10
Практичне заняття 3. Регулювання діяльності підприємства. Складання та аналіз звітів КР за ЗМ 1	0 – 5 (опитування, обговорення проблемних питань) 0 – 5 (розв'язання розрахункових завдань) 0 – 10 (контрольна робота за ЗМ1)	20
Змістовий модуль 2. Механізм функціонування підприємства		
Практичне заняття 4. Характеристика витрат підприємства	0 – 5 (опитування, обговорення проблемних питань) 0 – 5 (розв'язання розрахункових завдань)	10
Практичне заняття 5. Підприємство та ринок	0 – 5 (опитування, обговорення проблемних питань) 0 – 5 (захист доповідей-презентацій)	10
Практичне заняття 6. Методи розрахунку ефективності інвестицій.	0 – 5 (опитування, обговорення проблемних питань) 0 – 5 (розв'язання розрахункових завдань)	10
Практичне заняття 7. Визначення потреб підприємства в капіталі.	0 – 5 (опитування, обговорення проблемних питань) 0 – 5 (розв'язання розрахункових завдань)	10
Практичне заняття 8. Економічна безпека підприємства. КР за ЗМ 2	0 – 5 (опитування, обговорення проблемних питань) 0 – 5 (розв'язання ситуаційних вправ) 0 – 10 (контрольна робота за ЗМ2)	20
Загалом сума балів		0 - 100